

Innspill til veikart for kreativ næring

Fra PAHN (Performing Arts Hub Norway)

Hva er vekstpotensialet i scenekunstheltet?

¹Ifølge SSB har det vært en jevn økning siden 2018 til 2022 i antall sysselsatte i scenekunstheltet, og i 2022 var tallet 4 475 personer. Dette inkluderer både lønnsinntakere og selvstendig næringsdrivende, som er sysselsatt i både det frie og institusjonelle scenekunstheltet. Kunstnerøkonomien for norske scenekunstnere er del av et komplekst økosystem mellom scenekunstinstitusjoner og ikke-institusjonelle scenekunstkompanier.

I vårt innspill til veikartet for kreative næringer vil vi legge vekt på ikke-institusjonelle scenekunstkompanier fra det frie feltet. Dette er kunstneriske virksomheter av mindre omfang, som har som mål å produsere kunstneriske verk som selges i et marked av programmerende scener, festivaler osv. både i Norge og internasjonalt. Kompagniene er selvstendige og organisert som enkeltpersonforetak, stiftelser eller AS. Noen har fast ansatte, mens andre sysselsetter utøvende kunstnere på engasjement. Kompagniene opererer innenfor et ikke-kommersielt marked og er i stor grad finansiert av offentlige midler og co-produksjoner, samt honorarinntekter fra programmerende scener, festivaler o.l.

Selv om de kunstneriske virksomhetene innenfor scenekunstheltet ikke opererer innenfor en kommersiell bransje, finnes det mange forskjellige markeder for scenekunst fra Norge, både nasjonalt og internasjonalt. Det er derfor et stort potensial for økt verdiskaping og eksport fra scenekunstheltet hvis det tilrettelegges for og satses på. En slik satsing vil kreve at det bygges ut strukturer som styrker og stimulerer bransjen til å bygge næringskompetanse og strukturer som muliggjør økt verdiskaping.

Hindringer og tiltak:

Finansiering og bransjeleddet:

Det frie scenekunstheltet er i stor grad finansiert av en sammensatt økonomi bestående av ulike støtteordninger. I stor grad finansieres feltet gjennom prosjektøkonomi, altså fra prosjekt til prosjekt. Slike strukturer skaper svake finansielle muligheter for å tenke langsiktig og arbeide systematisk med formidling og markedsføring. Skal man lykkes med økt verdiskaping og eksport, er det vesentlig å styrke bransjeleddet, altså den administrative funksjonen i scenekunstkompaniene, slik som produsentrollen. Siden finansieringen i så stor grad knyttes direkte til enkeltprosjekter, er det i dag svake strukturer for å ansette produsenter som kan arbeide med økt formidling og salg av verk nasjonalt og internasjonalt. De færreste har mulighet til å ta i bruk administrativ kapasitet. Det finnes produsenter, men finansieringen rundt denne og andre lignende yrkesgrupper er for svak.

Skal man derfor utnytte vekstpotensialet i sektoren, er det behov for langsiktig finansiering som også gir midler til drift av virksomhetene som muliggjør at man kan ansette administrativt i virksomheten. Vi er svært tilfredse med at regjeringen etablerer støtteordningen for etablerte kompanier i statsbudsjettet for 2024. Dette er en ordning som har som siktemål å skape

¹ <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/kulturstatistikk/sysselsetting-og-foretak-i-kultursektoren/tabeller/tabell-6-sysselsatte-i-kulturell-og-kreativ-naering-15-74-ar-registerbasert.per-4.kvartal>

forutsigbar finansiering for etablerte aktører. I 2024 ble det bevilget 20 millioner til ordningen. Denne summen er for liten til å både dekke det nåværende behovet og skape vekstmuligheter. Det er derfor vår anbefaling at regjeringen øker denne summen i årene fremover til et nivå på 50 millioner årlig. I tillegg til bedre finansieringsordninger bør man se på muligheten for å bygge opp produsentenheter som kan selge tjenester til scenekunstkompaniene, og i denne sammenhengen også agentur som kan arbeide systematisk for økte eksportmuligheter.

Agentur for eksport:

PAHN (Performing Arts Hub Norway) er sammen med våre kolleger i nettverket Norwegian Arts Abroad myndighetenes virkemiddelapparat for å fremme scenekunst fra Norge internasjonalt. Vår jobb går ut på å skape mobilitetsmuligheter gjennom støtteordninger og nettverk, og øke kompetansen for internasjonalisering. Vi fungerer ikke som et agentur, og her er det svake strukturer i scenekunstheltet. Det er få produsentenheter som fungerer som "agentur" for sektoren, noe som betyr at scenekunstkompaniene selv i stor grad står alene i arbeidet med å fremme seg selv på den internasjonale arenaen. For at sektoren skal øke vekstmulighetene og gjøre bedre nytte av dem, er det viktig å stimulere til at slike enheter blir opprettet og driftet, slik at norske kompanier har muligheten til å utnytte mobilitetsmulighetene som vi legger til rette for gjennom vårt arbeid.

Formidlingsarenaer:

En betydelig bekymring for scenekunstheltet er mangel på visningssteder for fri scenekunst i Norge. Dette begrenser ikke bare kunstnernes inntektsmuligheter, men tvinger dem også inn i en ubalansert produksjonsøkonomi fremfor også å ha inntekter gjennom formidling og distribusjon. Det er et stort tap for publikum i Norge og dårlig samfunnsøkonomi at vi ikke har flere formidlingsarenaer for fri scenekunst. Vi ser et behov for en nasjonal politikk som kan fremme flere visninger av fri scenekunst i Norge og internasjonalt. Dette vil også skape flere økonomiske vekstmuligheter for feltet.

Styrk internasjonal promotering:

Som en del av NAA finansieres PAHN med driftsmidler fra Kultur- og likestillingsdepartementet, og vi samarbeider formelt med UD om internasjonale prosjekter, eksportfremstøt og forvaltning av tilskuddsordninger på vegne av departementet. Scenekunstheltet har blitt svekket som følge av pandemien, og dette kan vi tydelig se i eksportinntektene til sektoren.

Kulturdirektoratets rapport «Kunst i tall» synliggjorde et stort fall i eksportinntekter for norsk scenekunst. I 2022 genererte scenekunstheltet kun 3 millioner kroner i inntekter fra fremføringer på internasjonale arenaer, en drastisk nedgang fra 18,3 millioner før pandemien i 2019. Før pandemien hadde scenekunstheltet en årlig vekst i eksportinntektene, og feltet var en sektor i gledelig vekst. Skal vi opp på samme vekstnivå som før pandemien, må det satses ytterligere fra myndighetenes hold, både når det kommer til økning i støtteordningen for etablerte kompanier, og ikke minst til PAHN sitt internasjonale nettverks- og mobilitetsarbeid.

Bygg kompetanse:

Det er også viktig å satse på å bygge kompetanse. Vi henviser til innspillet fra NAA og vårt pilotprosjekt for et tverrfaglig kompetanseprogram som styrker bransjeleddet i internasjonalisering og næringsutvikling.

Styrk arbeid med statistikk:

Det finnes ikke tilstrekkelig gode tall som måler eksportinntektene i scenekunstheltet. Tallene for eksport av norsk scenekunst er verken tilstrekkelige eller nøyaktige nok. Rapporten «Kunst i tall» undersøker scenekunstkompanier som mottar kunstnerstøtte fra Kulturrådet, samt medlemmene i Norsk teater- og orkesterforening, og i Kunst i tall rapporteres også

fremføringsinntekter fra STIKK-ordningen. Det er flere scenekunstkompanier som turnerer internasjonalt, men som ikke nødvendigvis søker reisestøtte gjennom STIKK eller mottar støtte via Kulturrådet. Disse aktørene inngår derfor ikke i statistikken.

Det som måles er fremføringsinntekter. Det finnes også tilfeller der billettinntekter ved internasjonale gjestespill tilfaller scenekunstkompanier. Disse inntektene blir ikke målt i «Kunst i tall». Vi har som mål å arbeide for et mer effektivt system som kan innhente samlet statistikk om internasjonal turnévirsomhet. Dette vil gi et mer korrekt bilde, både når det kommer til eksport- og publikumstall. PAHN eier Sceneweb, som er et digitalt arkiv som dokumenterer hele scenekunstheltet i Norge. Sceneweb fungerer som et verktøy for statistikk. Vi ønsker også å tilby en fullstendig oversikt over norske scenekunstneres internasjonale turnéer gjennom historien. Hvor har kunstnerne reist, hvor ofte og når? For å kunne realisere dette, må vi registrere data om turnéer i Sceneweb-databasen. Dette arbeidet må styrkes økonomisk.

Tiltak:

- Styrk ordningen for etablerte kompanier til et nivå på 50 millioner
- Stimuler til finansiering som styrker bransjeleddet, altså produsentrollen i scenekunstheltet, både gjennom finansiering som muliggjør at man kan ansette en produsent.
- Bygg opp produsentenheter som tilbyr formidlings- og markedsføringstjenester til sektoren både nasjonalt og internasjonalt.
- Bygg opp turneordninger nasjonalt som stimulerer til flere visningsarenaer og skaper økt formidling av sceniske verk.
- Sats på NAA sitt tverrfaglige kompetanseprogram med 6 millioner.
- Styrk PAHN, våre støtteordninger, nettverk og mobilitetsarbeid, samt vårt statistikkarbeid gjennom Sceneweb.